

«ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ»
ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան
Տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ,
տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Վ.Լ. Հարությունյան
23.11. 2020թ.

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

Վարսենիկ Կարենի Սարգսյանի «Սնանկության կառավարման արդի հիմնախնդիրները հայաստանի հանրապետությունում (ոչ ֆինանսական հատվածի առևտրային կազմակերպությունների օրինակով)» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ՝ ներկայացված Ը.00.02 - «Տնտեսության, նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար

Մասնակցում էին՝ Վլադիմիր Հարությունյան՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆ., Ռոբերտ Սարինյան՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆ, Տիգրան Հարությունյան՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, դոցենտ, Քրիստինե Բաղդասարյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, դոցենտ, Մերի Մանուչարյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Սվետլանա Դալլաբյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Լիլիթ Սարգսյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Բելլա Գաբրիելյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Գևորգ Հարությունյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Տաթևիկ Փարսադանյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Գրիգոր Մանուկյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Եվգենյա Հակոբյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Շողեր Պողոսյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՅԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՀ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի բարելավման վճռորոշ պայմաններից մեկը տնտեսության արդյունավետ գործառնումն է: Վերջինիս կարևոր նախապայմաններից է առևտրային կազմակերպությունների արդյունավետ գործունեությունը: Վիճակագրությունը փաստում է, որ մի շարք առևտրային կազմակերպություններ չեն կարողանում շարունակել իրենց եկամտաբեր գործունեությունը և արդյունքում դառնում են անվճարունակ: Նման իրավիճակը տնտեսության մեջ հանգեցնում է շղթայական ռեակցիայի, որի արդյունքում խաթարվում է ոչ միայն այս կամ այն առևտրային կազմակերպության բնականոն գործունեությունը, այլև առանձին ոլորտներ կարող են հայտնվել ֆինանսատնտեսական ծանր վիճակում:

Սկսած 2020 թվականի կեսերից, կապված COVID-19 համավարակի հետ ողջ աշխարհը առերեսվել է մարդկության պատմության մեջ չտեսնված մասշտաբների հասնող ճգնաժամի հետ, ինչը լուրջ հիմնախնդիրներ է առաջացնում հատկապես առևտրային կազմակերպությունների անխափան և շահութաբեր գործունեության իրականացման համար: Նշված հիմնախնդրի լուծման տարբեր ուղիների որոնումներն ու արդյունավետ լուծումների փնտրտուքը ներկայումս խիստ արդիական է դարձնում առևտրային կազմակերպությունների շահութաբեր գործունեության իրականացումը: Վերը նշված հանգամանքներն ու ստեղծված նոր պայմանները (միջավայրը) պահանջում են խորքային հետազոտությունների իրականացում, որոնք նպատակաուղղված են առևտրային կազմակերպությունների սնանկության կանխարգելմանը և նրանց ֆինանսատնտեսական գործունեության առողջացմանը, գոյություն ունեցող ինստիտուտների բարելավմանը, ինչպես նաև նորարարական կառուցակարգերի մշակմանը և կիրառմանը: Սնանկության կառավարման ու կարգավորման հիմնուղիների մշակումը ունի կարևոր գիտագործնական նշանակություն, ինչով էլ պայմանավորվում է աշխատանքի արդիականությունը:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ և ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ատենախոսության նպատակն է շուկայական տնտեսության առանցքային ինստիտուտներից մեկի՝ առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսական կայունության ապահովման կազմակերպա-տնտեսական կառուցակարգերի ու մեթոդների և սնանկության կանխարգելման հիմնական եղանակների, ինչպես նաև սնանկության ընթացակարգերի արդյունավետության բարձրացման վերաբերյալ առաջարկությունների և միջոցառումների մշակումը:

«Վ առևտրային կազմակերպությունների սնանկության կանխարգելման, ինչպես նաև սնանկացման կառավարման արդյունավետ մեթոդների ու կառուցակարգերի մշակման նպատակով առաջադրվել և լուծվել են հետևյալ խնդիրները.

- ✓ համակողմանի վերլուծելով սնանկության ողջ գործընթացը՝ քննության առնել առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական իրավիճակի որակական և քանակական բնութագրերը՝ ելնելով սնանկացման տնտեսաիրավական կարգավորումների ու հակաճգնաժամային կառավարման արդյունքներից,

- ✓ վեր հանել առևտրային կազմակերպությունների անվճարունակության և սնանկության տնտեսաիրավական կարգավորման հիմնահարցերը,
- ✓ հիմնավորել առևտրային կազմակերպությունների սնանկության կանխարգելման ու կառավարման կատարելագործման հիմնուղիները ֆինանսական կայունության վրա ազդող գործոնների գնահատմամբ,
- ✓ իրականացնել ՀՀ առևտրային կազմակերպությունների որոշակի ընտրանքի համար սնանկության առաջացման քանակական գնահատումներ, մասնավորապես՝ ըստ սնանկության հավանականության բացահայտման չափանիշի:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՕՐՅԵԿՏԸ ԵՎ ԱՌԱՐԿԱՆ

Հետազոտության օբյեկտը սնանկության տեսանկյունից ուսումնասիրված ՀՀ ոչ ֆինանսական հատվածի առևտրային կազմակերպություններն են (այսուհետ՝ կազմակերպություն):

Հետազոտության առարկան կազմակերպությունների սնանկության գործընթացում դրսևորվող տնտեսական հարաբերություններն են և դրանց կարգավորման գործիքակազմը: Դրանք դիտարկվում են կազմակերպությունների ախտորոշման ու վարկանիշավորման դիրքերից՝ նպատակ ունենալով առաջադրել ֆինանսատնտեսական առողջացմանը միտված կարգավորումներ ու կառուցակարգեր:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՆՈՐՈՒՅԹԸ

Հետազոտության ընթացքում ստացվել են գիտագործնական նշանակության արդյունքներ, որոնց գիտական նորոյթը հետևյալն է.

1. բացահայտվել են փոքր բաց տնտեսությունների համար համաշխարհայնացման և ինտեգրման պայմաններում ճգնաժամային իրավիճակում (այդ թվում՝ COVID-19-ով պայմանավորված) կազմակերպությունների սնանկության հիմնահարցերը,
2. բացահայտվել է կազմակերպությունների սնանկության ֆունկցիոնալ դերակատարումը դրա ծագումնաբանության և դրսևորման առանձնահատկությունների դիտարկման, սնանկության կանխարգելման հայրենական և միջազգային փորձի ուսումնասիրության հիման վրա,

3. համակարգված կերպով ներկայացվել են կազմակերպությունների սնանկության պատճառները, դրսևորման ձևերն ու կանխարգելմանն ուղղված տնտեսաիրավական կարգավորումների հիմնական ուղղությունները, միջոցառումներն ու առողջացման ծրագրերը,
4. մշակվել են սնանկության ախտորոշման ու կանխարգելմանն ուղղված ինստիտուտներ ու օրենսդրության բարելավման միջոցառումներ, որոնք կնպաստեն կազմակերպությունների անվճարունակության իմունիտետի բարձրացմանն ու սնանկության կառավարման բարելավմանը,
5. առաջարկվել են ըստ սնանկության հավանականության չափանիշի վարկանշման մեթոդական մոտեցումների՝ ՀՀ կազմակերպությունների որոշակի ընտրանքի համար սնանկության կանխարգելման մեթոդական մոտեցումներ: Էկոնոմետրիկ մոդելներին զուգահեռ ընդգրկվել են սնանկության հայտանիշների կարևորության գնահատման ու վարկանիշավորման թեստային (տեղեկատվական կշիռների) և փորձագիտական մեթոդներ և մոդելներ, այդ թվում՝ ինտեգրալային գնահատում, բինարական պրոբիթ մոդել, համակցված մեթոդ, դիսկրետ մոդելավորում և ներքին վարկանիշավորում:

**ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՓՈՐՁԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ և
ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐԸ**

Ատենախոսության հիմնադրույթները և ստացված արդյունքները քննարկվել են Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի «Կառավարման և գործարարության» և «Նորարարության տնտեսագիտություն» ամբիոնների համատեղ նիստում, ՀՀ Կենտրոնական բանկի 2018թ. նոյեմբերի 9-ի լսումներին, ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի և Երիտասարդ տնտեսագետների ասոցացիայի հետ համատեղ 2019թ. մարտի 21-ի կլոր-սեղան քննարկմանը: Ատենախոսության հիմնական արդյունքներն ու բովանդակությունը արտացոլված են հեղինակի կողմից հրապարակված 7 (յոթ) գիտական հոդվածներում:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ ԵՎ ԾԱՎԱԼԸ

Ատենախոսությունը կազմված է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից, օգտագործված գրականության ցանկից (108 անուն) և

հավելվածներից: Ատենախոսության տեքստը շարադրված է 128 էջի վրա՝ ներառյալ օգտագործված գրականության ցանկը՝ առանց հավելվածների:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության առաջին՝ «Կազմակերպությունների սնանկության բացահայտման և կառավարման տեսամեթոդական հիմքերը» գլխում քննարկվում են սնանկության տեսակները, ֆունկցիոնալ դերը շուկայական համակարգում, սնանկության կարգավորման միջազգային փորձը և կանխարգելմանն ուղղված մեթոդները:

Ատենախոսության երկրորդ՝ «Կազմակերպությունների սնանկության տնտեսաիրավական կարգավորումների ու գնահատման մեթոդաբանական հիմքերը ՀՀ-ում» գլխում ներկայացվում են կազմակերպությունների սնանկացման տնտեսաիրավական կարգավորման հիմնախնդիրները և ՀՀ սնանկության ինստիտուտի կատարելագործման հիմնական ուղիները:

Երրորդ գլխում իրականացվել է նաև ոչ ֆինանսական հատվածի առևտրային կազմակերպությունների հավանական սնանկացման վրա ազդող գործոնների գնահատում բինարական պրոբիթ մոդելի օգնությամբ:

Ատենախոսության «Եզրակացություններ» բաժնում ամփոփ ներկայացված են հետազոտության հիմնական արդյունքները:

ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Աշխատանքի 2.3-րդ ենթագլուխը նվիրված է ՀՀ սնանկության ինստիտուտի կատարելագործման հիմնական ուղիներին, որտեղ ներկայացված են որաշակի առաջարկություններ: Կառուցվածքային առումով ավելի նպատակահարման կլիներ այս ենթահարցը ներկայացվեր 3.3-րդ ենթագլխում:

1. Աշխատանքի 3-րդ գլուխը վերնագրված է «Կազմակերպությունների սնանկության կառավարման և գործոնների բացահայտման հիմնուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում», սակայն ավելի մանրամասն ներկայացված են տեսամեթոդական հարցեր: Աշխատանքն ավելի բովանդակալից կլիներ, եթե երրորդ գլխում շեշտադրված և ներկայացված լինեին հիմնավորված առաջարկություններ սնանկության կառավարման ուղղությամբ:

2. Աշխատանքում առկա են որոշ կետադրական (օրինակ, էջ 5), ուղղագրական (էջ 5, 6, 7 և այլն), տեխնիկական (աղյուսակների և գծապատկերների տառաչափերը՝ 12-ից փոքր, օրինակ էջ 103), մեխանիկական (էջ 128-ի հավելված) և այլ բնույթի բացթողումներ:
3. Աշխատանքում որոշ տվյալներ ներկայացված են 2007, 2008, 2012 թվականների դրությամբ՝ էջ 24,25: Ցանկալի կլիներ նշված ցուցանիշների գծով ներկայացված լինելի ավելի թարմ տվյալներ:
4. Բանաձևերը համարակալված չեն՝ էջ 36, 37:
5. 37-րդ էջում ներկայացված աղյուսակը չունի համար և վերնագիր:
6. 66-րդ էջում ներկայացված գծապատկերը ճիշտ կլիներ ներկայացնել հայատառ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ատենախոսության հիմնական արդյունքներն ունեն ինչպես տեսական, այնպես էլ կիրառական նշանակություն, այն ավարտուն հետազոտություն է, որտեղ առաջադրված հիմնախնդիրները, դրանց ուսումնասիրության մեթոդաբանությունը և իրականացված հետազոտությունները կատարված են պատշաճ մակարդակով:

Ատենախոսությունն ավարտուն գիտական հետազոտություն է, որտեղ կատարված վերլուծություններից բխող եզրահանգումների և եզրակացությունների հիման վրա արված առաջարկություններն ու հանձնարարականները, ինչպես նաև մշակված մոտեցումները կարող են գործնական կիրառություն գտնել Հայաստանում իրականացվող սնանկության կառավարման արդի հիմնախնդիրների (ոչ ֆինանսական հատվածի առևտրային կազմակերպությունների օրինակով) լուծմանը:

Ատենախոսության սեղմագիրը համապատասխանում է աշխատանքի բովանդակությանը և իր մեջ ներառում է հիմնական պայմաններն ու արդյունքները: Ատենախոսության հիմնական դրույթները ներկայացված են 7 գիտական հրապարակումներում:

Վարսենիկ Կարենի Սարգսյանի «Սնանկության կառավարման արդի հիմնախնդիրները հայաստանի հանրապետությունում (ոչ ֆինանսական հատվածի առևտրային կազմակերպությունների օրինակով)» թեմայով ատենախոսությունը համապատասխանում է «Հայաստանի Հանրապետության գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 7-րդ կետի պահանջներին, ինչպես նաև թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող այլ

պահանջների, իսկ հեղինակն արժանի է Ը.00.02 - «Տնտեսության, նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Ատենախոսությունը քննարկվել է ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի՝ որպես առաջատար կազմակերպության, «Ատենախոսությունների քննարկման և կարծիքների ներկայացման» հանձնաժողովի նիստում (23.11.2020թ., արձանագրություն թիվ 8):

**ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ փոխտնօրեն
տնտեսագիտության թեկնածու**

Լ.Սարգսյան

**ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ ավագ գիտաշխատող,
տնտեսագիտության թեկնածու**

Հ.Մարկոսյան

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի ՏԻ փոխտնօրեն, տնտեսագիտության թեկնածու, Լ. Սարգսյանի և նույն ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող տնտեսագիտության թեկնածու Հ. Մարկոսյանի ստորագրությունների իսկությունը «հաստատվում են»՝

**ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ գիտ. քարտուղար,
տնտեսագիտ. թեկնածու, դոցենտ.
«23» նոյեմբերի 2020թ.**

Ք.Յու. Բաղդասարյան

